

**מסורת הש"ס**  
**א.** ב"ק עח"ב, מנחות קז,א (משנה). תמורה כ,א.  
**ב.** ברכות כה,א. עירובין צה,א. יבמות ע"ב, נדרים ס"ב, עב"א. נזיר לה,א. בי"ט כ"ב, ל"א, לד,א. פ"א,ב. ב"ב קד,א. קל"ג,ב. קס"ב,ב. שבויות לח,א. ע"ז כ"א, עב"א. זבחים פ"ט,ב. נדה לג,ב.  
**ג.** תוספתא מנחות פ"ב יא.  
**ד.** מנחות נט,א, ס,א, סג,ב. עב"ב. תוי"ב ויקרא ב, ד.

**גרסות**  
**אומר תור** בכתי"מ: **אומר יביא תור**.  
**איזהו מנחה מיוחדת** **שבמנחות יש בכתי"מ: איזהו המיוחד שבמנחות**.  
**מנחה דכולה מנחות נמי** בכתי"מ: **מנחה מנחות דמנחות נמי**.  
**מנחה מין מנחה** בכתי"מ: **מנחה מן המנחה**.  
**מנחות מין מנחות** בכתי"מ: **מנחות מן המנחות**.  
**הא ממיני בכתי"מ: הא מניי**.  
**דלמא הא מני יש בכתי"מ: הא מני**.

**החיים**  
**תור או בן יונה**  
 היונה הנקראת במשנה היא העוף הקרוי יונת הבית (Columba livia domestica), ואילו התור הנזכר במשנה הוא הקרוי התור המצוי (Streptopelia turtur), עוף נודד ממשפחת היוניים, המצוי בארץ בתקופת האביב וסוף הקיץ. האבחה הקובעת בכתיב בין "בני יונה" (ולא "יונה") ובין "תורים" (ולא "בני תורים") מורה שבני יונה כשרים להקרבה כל עוד הם צעירים, ואילו התורים כשרים להקרבה משהגדילו.



תור מצוי

תחלה ("אם עולה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו..."). ויקרא א, ג). וכיוצא בדבר זה שנדר "הרי עלי להביא עולה מן הצאן" — שיביא דווקא כבש, הואיל ופתח בו הכתוב תחלה בעולות הצאן ("ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעולה זכר תמים יקריבנו"). שם י. וזה שנדר "הרי עלי להביא עולה מן העוף" — שיביא דווקא מן התורים, הואיל ופתח בו הכתוב תחלה בעולות העוף ("ואם מן העוף עולה קרבנו לה' והקריב מן התורים או מן בני הינה את קרבנו"). שם יד). ואלמה הנן (מדוע שנינו במשנה קז,א) שהנדר "הרי עלי להביא עולה" ולא פירש איזו עולה — יביא כבש זכר לעולתו, שהוא הפחות שבעולות בהמה. ר' אלעזר בן עזריה אומר: מביא לנדרו תור או בן יונה. ולא פליג [ולא חזק] ר' יהודה על כך! אלא כך צריך לפרש, מאי (מה פירושו) דברי ר' יהודה במשנתנו שמנחת הסולת היא מיוחדת שבמנחות? — דלית ליה [שאין לה] שם לווי, שהיא נקראת "מנחה" בלבד, בעוד שלשאר המנחות יש שם לווי (כגון "מנחת מחבת", "מנחת מרחשת"). ומקשים: והא תנא (והרי שנה) בברייתא בהסבר דברי ר' יהודה הואיל ופתח בו הכתוב תחלה קאמר [הוא אומר]! ומשיבים: הכי קאמר [כך] הוא אומר, זו כוונתו: איזהו מנחה המכונה על ידי ר' יהודה "מיוחדת שבמנחות", דלית ליה [שאין לה] שם לווי? — זו המנחה שפתח בו הכתוב תחלה, היא מנחת הסולת. ולפי זה הטעם שמביאים דווקא ממנחת הסולת אינו משום שפתח בה הכתוב, אלא משום שאין בה שם לווי. ומקשים: לא היה צריך ר' יהודה לומר שפתח בה הכתוב במנחה זו תחילה, שהרי פשיטא [פשוט] הוא שהרי מנחת הסולת קאמר [אומר] הוא? ר' יהודה שעליו להביא. ומשיבים: לא אמר זאת ר' יהודה כטעם לדינו, אלא רק כסימנא בעלמא [סימן בלבד]. לזכרון, שלא נשכח באיזו מנחה המדובר, לכך נתן בה סימן שהיא המנחה שפתח בה הכתוב תחילה.

שנינו במשנתנו שאם אמר בנדרו "הרי עלי להביא מנחה" או שאמר "הרי עלי להביא מן המנחה", כיון שאמר בלשון יחיד — הרי זה מביא מנחה אחת. ואם אמר "הרי עלי להביא מנחות" או שאמר "הרי עלי להביא מן המנחות", כיון שאמר בלשון רבים — יביא שתי מנחות. ובעקבות הדברים הללו בעי [שאם] רב פפא: אם אמר "הרי עלי להביא מיני מנחה", שיש בנדרו הן לשון רבים ("מיני"), והן לשון יחיד ("מנחה"), מהו הדין? וצדדי הספק: האם כיון שאמר "מיני" — תרתי קאמר [שתים מנחות הוא אומר]. ומאי [ומה טעם] אמר "מנחה" בלשון יחיד? שכן כולה [כולה] כל המנחות נמי [גם כן] "מנחה" מיקריין [נקראות]. דכתיב [שכן נאמר] בפרשת המנחות "וזאת תורת המנחה" (ויקרא ו, ז), משמע ש"מנחה" משמעה אף כלל המנחות. או דלמא [שמא] כיון שאמר "מנחה" — חדא [אחת] מנחה קאמר [הוא אומר]. ומאי [ומה טעם] אמר "מיני מנחה" בלשון רבים? הכי קאמר [כך] הוא אומר, זו כוונתו: "ממיני המנחה חדא [אחת] מנחה עלי להביא"? ומציעים: תא שמע [בוא ושמע] ראיא שהכוונה במקרה זה היא לשתי מנחות, שכן שנינו במשנתנו שהאומר "הרי עלי להביא מנחה" או "הרי עלי להביא מן המנחה" — יביא אחת. ונדייק מכאן: הא [הרי] אם אמר "הרי עלי להביא מנחות" או שאמר "הרי עלי להביא מן המנחות" — יביא שתי, ונדייק מכאן: הא [הרי] אם אמר "הרי עלי מיני מנחה" — יביא רק מנחה חדא [אחת]. אלא ודאי כי מהא ליכא למשמע מינה [ממשנתנו זו אין לשמוע מנחה] בדרך הדיק פתרון לבעייתו של רב פפא. ומציעים: תא שמע [בוא ושמע] פתרון לבעיה זו ממה ששנינו בברייתא: מי שאמר "מין מנחות עלי" — יביא שתי מנחות מן המנחה (מנחת סולת, מנחת מחבת, מנחת מרחשת, מנחת מאפה תנור של חלות, ומנחת מאפה תנור של ריקים). ונדייק מכאן: הא [הרי] נלמד מכאן שאם אמר "ממיני מנחה עלי" — מנחה חדא [אחת] יביא! ורווחים: אין זה דיוק הכרחי, דלמא [שמא] כך יש לדייק מדברי הברייתא: הא [הרי] נלמד מכאן שאם אמר "מיני מנחה עלי" — מביא שתי מנחות משני מיניו. ומקשים על דחייה זו: והא לא תני הכי [והרי לא שנינו כן]. ששנינו בהמשכה של אותה ברייתא, האומר "מין מנחות עלי" — מביא שתי מנחות ממין אחד מחמשת מיני המנחות. ואם אמר "מיני מנחות עלי" — מביא שתי מנחות משני מיניו. ונדייק מכאן: הא [הרי] שאם אמר "מיני מנחה עלי" — מנחה חדא [אחת] הוא מביא! ומשיבים: אף זו אינה ראיא, דלמא הא מני [שמא ברייתא זו כשיטת מ' היא]? כשיטת ר' שמעון היא, שאמר בדינו של הנודד מנחת מאפה תנור, שאם רצה להביא מחצה מלחמיה כחלות ומחצה מלחמיה כרקיקין — יביא, ומאי [ומה פירושו] המשתמע מדברי הברייתא שמי שאמר "מיני מנחה עלי" מביא מנחה אחת? הכוונה למנחה אחת דאית [שיש] בה תרי מיני [שני מינים].

**קיינים**  
 דלית ליה שם לווי — לדעת ר' יהודה, בכל המצוות שבתורה צריך להביא מאותו מין בלא שם לווי. וכדרך שמצאנו במצוות שלקוימם נדרש "אזוב" (במצוות הזאה ממי חטאת, פרה פי"א מי"ט), שאמרו חכמים שיש ליטול דווקא מן הצמח הנקרא "אזוב" סתם ללא שם לווי (סוכה י"ג,א). ואף זה שנדר "מנחה" סתם — כונתו למנחה שאין לה שם לווי (ומשום כך פסקו רש"י והסמ"ג כשיטת ר' יהודה, ושלא כשיטת הרמב"ם הפוסק כחכמים החולקים על ר' יהודה). ואולם לדעת חכמים אף שלקוימם מצוות הכתובות בתורה אין לוקחים אלא מן הנקראים בסתם, ובלא שם לווי, אולם בדברים התלויים בלשון בני אדם — הולכים אחר כוונת האומר. ומאחר שבלשון בני אדם אף למנחה הרגילה יש שם לווי, "מנחת הסולת", לכך יכול הוא להביא מנחתו מאיזו שירצה (ובח תורה).  
**סימנא בעלמא** מוהר האדם ביותר (ובכמה איסורי לא) על שחכת התורה, ולכך אמרו חכמים (שבת קד,א) כי יש לעשות סימנים לתורה, כדי לזכרה. וכן דרכו של ר' יהודה בנתינת סימנים, כדוגמת הסימנים שנתן לעשר המכות דצ"ך עד"ש באח"כ, כמובא בסדר ליל פסח.

וכדוגמת הסימנים שנתן ר' יהודה כדי שלא לטעות במידות לחם הפנים ושתי הלחם (לעיל צ"א). ופעמים שר' יהודה מוסיף דברים, אף שאין בהם צורך כלשעצמם, אם הם מועילים לזכירת ההלכה (רש"ש).  
**אורה ההלכה**  
 מין מנחות עלי — אמר "הרי עלי מן מנחות" — יביא שתי מנחות ממין אחד. כברייתא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות מעשה הקרבנות פי"ז ה"ח).  
**מיני מנחה** אמר "הרי עלי מיני מנחה" — יביא שתי מיני מנחה. שלא נפשטה בעיא זו בגמרא ופסק הרמב"ם להחמיר. ותמה הכסי"מ על דבריו, שמאחר ולא נפשטה בעיה זו יש לחשוש שמא אינו חייב אלא במנחה אחת ונמצא שמביא חולין לעורה. וכתב שניראה לו שכאשר מביא את המנחה השנייה יתנה ויאמר שאם אינו חייב בה הריהו מביאה כנדרה. (רמב"ם שם).

מין מנחות עלי — אמר "הרי עלי מיני מנחות" — יביא שתי מנחות ממין אחד. כברייתא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות מעשה הקרבנות פי"ז ה"ח).  
**מיני מנחה** אמר "הרי עלי מיני מנחה" — יביא שתי מיני מנחה. שלא נפשטה בעיא זו בגמרא ופסק הרמב"ם להחמיר. ותמה הכסי"מ על דבריו, שמאחר ולא נפשטה בעיה זו יש לחשוש שמא אינו חייב אלא במנחה אחת ונמצא שמביא חולין לעורה. וכתב שניראה לו שכאשר מביא את המנחה השנייה יתנה ויאמר שאם אינו חייב בה הריהו מביאה כנדרה. (רמב"ם שם).

מין מנחות עלי — אמר "הרי עלי מיני מנחות" — יביא שתי מנחות ממין אחד. כברייתא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות מעשה הקרבנות פי"ז ה"ח).  
**מיני מנחה** אמר "הרי עלי מיני מנחה" — יביא שתי מיני מנחה. שלא נפשטה בעיא זו בגמרא ופסק הרמב"ם להחמיר. ותמה הכסי"מ על דבריו, שמאחר ולא נפשטה בעיה זו יש לחשוש שמא אינו חייב אלא במנחה אחת ונמצא שמביא חולין לעורה. וכתב שניראה לו שכאשר מביא את המנחה השנייה יתנה ויאמר שאם אינו חייב בה הריהו מביאה כנדרה. (רמב"ם שם).

מין מנחות עלי — אמר "הרי עלי מיני מנחות" — יביא שתי מנחות ממין אחד. כברייתא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות מעשה הקרבנות פי"ז ה"ח).  
**מיני מנחה** אמר "הרי עלי מיני מנחה" — יביא שתי מיני מנחה. שלא נפשטה בעיא זו בגמרא ופסק הרמב"ם להחמיר. ותמה הכסי"מ על דבריו, שמאחר ולא נפשטה בעיה זו יש לחשוש שמא אינו חייב אלא במנחה אחת ונמצא שמביא חולין לעורה. וכתב שניראה לו שכאשר מביא את המנחה השנייה יתנה ויאמר שאם אינו חייב בה הריהו מביאה כנדרה. (רמב"ם שם).



מאן תנא — דלא מספקא ליה אלא נמטה מנמות? כיון דאמר מחצה חלות ומחצה ריקין יביא — ולא דוק קאמר, דהוא הדין למטה חלות ומחצה ריקין, או למטה ריקין ומחצה חלה. אי נמי סבר לה כרבי יהודה דאמר — נפרק "ואלו מנחות" (מנחות ע"א): כל המנחות צאות עשר עשר. איכא לספוקי להאי בארבע עשרה מנחות — סלת ומחצת ומחצת — הרי שלש, ומנחת מאפה איכא אחד עשר ספיקות: דלמא כולה חלות נדר, ושמה טעמה חלות ומחצה ריקין, ושמה טעמה חלות וריקין, וכן גרועי לחלות ואסופי לריקין, עד שמה כולה ריקין — [הוי אחד עשר]. מיייתי — שמי מנמות: חדא — של עשר חלות, ומחצה — של עשר ריקין, ואומר: אם כולה חלות או כולה ריקין נדרתי — אותה שנדרתי תהא לנדרי, והאחרת תהא נדבה. ואם מחצה של חלות וריקין נדרתי — ינטרפו חלות מוזה לפי מה שנדרתי וריקין מוזה לפי מה שנדרתי לנדרי, והאחרת תהא נדבה. למחרת מביא אשמו ולוגו עמו — נמוספתא דמזירות קמי ליה: מי שהיה ספק מוזה טמא וספק טהור, ספק מוזה וספק טהור — אוכל נקדשים אחר ששים יוס כו'.

תוספות

**למחרת** מביא אשמו ולוגו — פירש בקונטרס: למחרת יום ששים. ובזבחים (ע"א), פירש: למחרת יום שמיני. והכל אחד, דאספק נזיר טמא ואספק מצורע טמא קאי, כדמוכח בתוספתא דנזיר פרק בתרא. והכי איתא התם: ספק נזיר טמא וספק נזיר טהור. אבל נזיר ודאי היה ספק מצורע טמא — פירוש: מוחלט, ספק מצורע טהור — פירוש: שטהור כבר. אבל מצורע ודאי היה. פירוש: בחד גברא איירי, שיש בו ספיקות הללו — אוכל בקדשים לאחר ששים יום, ושונה יין ומיטמא למתים לאחר מאה ועשרים יום. כיצד? אמרו לו: נזיר טמא אתה [ואין נזיר טמא מגלח אלא עד שבעה], צא ומנה שבעה, היה ושנה וגלח והבא קרבן. מנה שבעה ומבקש לגלח, אמרו לו: נזיר טהור אתה, ואין טהור מגלח פחות משלשים יום, צא ומנה עשרים ושלשה להשלים לשבעה. מנה שלשים ומבקש לגלח, אמרו לו: נזיר טהור אתה, ואין טהור מגלח אלא על הדמים. פירוש: אינה באה על הספק, ושלמי נזיר נמי טעון תנופה, וזה אין יכול להניף, מפני שהוא ספק מצורע טמא. אבל עולה יכול להביא על תנאי. והיינו דקתני: כיצד הוא עושה? מביא עולת בהמה ומתנה עליה. ואומר: אם טהור אני — הרי זו חובה, ואם לאו — הרי זו נדבה. כיצד הוא עושה להחמיר עליו? מביא פיילי של חרס חדשה, ונותנין לתוכה רביעית מים חיים, ומביא שני ציפורי דרוז. פירוש: כדון כל מצורעין ביום תגלחתם, וחסאת העוף — פירוש: כדון נזיר טמא, דשמא טמא הוא, ותגלחת זו — של טומאה, ואינו מתחיל נזירות טהרה עד שיביא חסאתו של טומאה, שחסאתו מעכבתו מלמנות נזירות טהרה, אבל אשמו אינו מעכבו. ומשיגלח תגלחת טומאה, הוא אסור לגלח עד שימנה נזירות טהרה. ולהכי צריך להביא חסאת נזירות טומאה — למנות נזירות טהרה, ולגלח בסופה לטהרת צרעתו. ואשם ישהה עד תגלחת הטומאה שיעשה אחרי טהרתו בודאי מן הצרעת — שאותה תעלה לו ודאי לטומאת נזרו, כמו שמפרש בסוף הברייתא: דימי צרעתו אין עולין לו לימי נזרו. ותגלחת צרעתו אינה עולה לתגלחת נזרו, כדאמר בפרק "מי שאמר הריני נזיר מגלח" (נזיר י"ב, ב) ובפרק "שני נזירים" (שם ס"ט, ב). ומה שמביא חסאתו ביום תגלחתו — היינו כרבי עקיבא, דאמר במסכת נזיר (מד"ב): אם גילח בשמיני — מביא קרבנותיו בו ביום. והכי נמי הוי כגילח בשמיני, שהרי שיהה תגלחתו. ומתנה על חסאתו, ואומר: אם טמא אני — חסאת מחובתי, ועולה נדבה. פירוש: עולה שאמרנו למעלה. ואם טהור אני — עולה מחובתי, וחסאת העוף ספק. מגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו, כדרך שהמצורעים מגלחין. ומביא עולת בהמה, [ומתנה עליה כו', וסופר שלשים יום, ומביא עולת בהמה כו']. שהרי ספק נזירות טהרה הוא מונה. ואינו יכול לגלח תגלחת שניה לצרעתו, עד שיזרוק עליו אחד מן הדמים. ומביא עולה וחסאת ושלמים (ודאי עולת בהמה), וישהה עד סוף נזירות טהרה שאחר טהרת צרעתו, שעולה בודאי. ואומר: אם טמא אני. פירוש: אם טמא הייתי בתגלחת ראשונה — העולה ראשונה נדבה היתה, וזו תהיה חובה. וחסאת העוף שהבאתי בתגלחת ראשונה — מחובתי. ואם טהור אני — עולה ראשונה חובה, וזו נדבה. ותגלחת זו של עכשיו אינה כלום. וחסאת העוף — ספק. ומגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך מצורעים. ותגלחת זו היתה ראויה לעשות בסוף שבעת ימי ספירה תגלחתו ראשונה, אבל לא היה יכול — משום דגילוח ספק מצורע אינו דוחה איסור גילוח דנזיר.

עיונים

אי נמי סבר לה כרבי יהודה דאמר כל המנחות באות עשר שנחלקו בכך ר' יהודה ור' מאיר (לעיל ע"א). שלדעת ר' יהודה כל המנחות באות עשר חלות (או ריקין) מכל עשרון סולת, חוץ מלחם הפנים וחביתי כהן גדול, שהן באות שתיים עשרה חלות מעשרון אחד. ולדעת ר' מאיר כל המנחות באות שתיים עשרה, חוץ מחלות תורה ולחמי נזיר שהן באות עשר עשר. ואחזק השואל בלשון "אי נמי סבר לה כרבי יהודה" כי אין הדבר ברור שהוא סבור כרבי יהודה — שאף לשיטת ר' יהודה קשה להלום את דברי משנתנו כרבי שמעון, וכל שכן שקשה להסביר את דברי משנתנו כרבי שמעון לשיטת ר' מאיר.

**כל המנחות באות עשר** העירו המפרשים לשיטת ר' יהודה כי אף שמלשון "כל המנחות" נראה שכן הדין בכל המנחות, יש לדון לגבי מנחות שונות, ובנון במנחת חוטא. שלדעת הסובר שאף היא מגובלת במים (לעיל נ"א), — אף היא באה בעשר חלות. ואולם לדעת הסבור שהריהי מנחה חריבה ממש, וללא גיבול במים — אין היא באה בעשר חלות (שטמ"ק). ואף במנחת סולת נחלקו ראשונים אם היא באה בעשר חלות. שיש שאמרו שאף היא באה עשרה לחמים (רש"י כת"י, וכן נראה ברש"י לעיל נ"א, ואולם בפירושו למשנה לעיל ע"ב, כתב רש"י שאין מנחת הסולת באה חלות, וכך גם משמע דעת רש"י לעיל י"ח, א). ואולם מדברי הרמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות פ"ג ה"י) עולה שמנחת סולת לא היתה באה עשר חלות, שכן לא נאמר בה אפיה, והריהי מתחלקת לכהנים בעודה סולת. והכהן יעשה בה מה שירצה (משל"מ שם). אכן אין הדבר מוסכם, יענין שם לח"מ, מניח קטו, יא).

**איכא לספוקי בארבע עשרה מנחות** עיקרם של דברים הוא, שמלבד הספק אם הכוונה לכל אחת משלוש המנחות שאינן מנחת מאפה תנור (מנחת סולת, מנחת מחבת, ומנחת מרחשת), כמו כן יש להסתפק אם הכוונה למנחת מאפה תנור. וכיון שמנחת מאפה תנור יכולה לבוא (לשיטת ר' שמעון) באחד עשר אופנים שונים (וכפי שיתבאר להלן) — סך כל המנחות שחייב להביא הוא ארבע עשרה. ורבינו גרשום מנה את אחד עשר האופנים בהם יכולה מנחת מאפה התנור לבוא, לשיטת ר' שמעון: תשע חלות וריקין אחד; שמונה חלות ושני ריקין; שבע חלות ושלושה ריקין; שש חלות וארבעה ריקין; חמש חלות וחמישה ריקין; ארבע חלות וששה ריקין; שלוש חלות ושבעה ריקין; שתי חלות ושמונה ריקין; חלה אחת ותשעה ריקין; עשר חלות ובלא ריקין; עשרה ריקין ובלא חלות

אבל לשיטת רבנן דאמרי [חכמים שאומרים] כי מחצה חלות ומחצה ריקין — לא יביא, ויש להביא את כל הלחמים ממין אחד, לכן האומר "מיני מנחה עלי" — מביא שתי מנחות משני מיניו.

**ב** שנינו במשנתנו שהאומר "פירשתי בשעה שנדרתי אלו מיני מנחות אביא, ולאחר מכן שכחתי, ועתה איני יודע מה פירשתי" — יביא חמשתן (כל חמש המנחות: מנחת סולת, מנחת מחבת, מנחת מרחשת, ומנחות מאפה תנור של חלות ושל ריקין).

ושואלים: מאן [מיהו] התנא ששנה זאת? אמר ר' ירמיה: תנא זה שיטתו היא שלא כדעת ר' שמעון, דאי [שאם] תאמר שהיא כדעת ר' שמעון — כיון שאמר ר' שמעון שהררצה להביא למנחת מאפה תנור מחצה חלות ומחצה ריקין יביא, אף אי נמי סבר לה [אם גם כן סבור הוא] כרבי יהודה שאמר שכל המנחות באות עשר חלות (ולא כרבי מאיר הסבור שכל המנחות באות שתיים עשרה שתיים עשרה חלות), מדוע במקרה זה שבמשנתנו הריהו מביא מן הספק רק חמש מנחות (המנויות למעלה), שהרי איכא לספוקי [יש מקום להסתפק בו] בארבע עשרה מנחות שונות (שכן מלבד שלוש המנחות: מחבת, מרחשת וסולת, יש עוד אחד עשר אופנים שונים, לשיטת ר' שמעון, של הבאת עשרה לחמי מנחת מאפה תנור, בצירופים שונים של החלות והריקין לכלל עשרה לחמים). אביי אמר בדחיית דברי ר' ירמיה: אפילו אם תימא [תאמר] שמשנתנו היא כשיטת ר' שמעון, אין זו קושיה, שכן שמעינן ליה [שמענונו] אותן את ר' שמעון שאמר כי במקרים של ספק אם חייב אדם בקרבן, מיייתי [מביא] קרבן, ומתני [ומתנה] עליו שאם הוא חייב בו — יהא זה קרבן חובתו, ואם לא — יהא זה קרבן נדבה. ואף במקרה זה שבמשנתנו יביא חמש מנחות, ובכללן עשר חלות ועשרה ריקין (לשני מיני מנחת מאפה תנור), ויתנה עליהם. דתניא [שכן שנויה ברייתא] בדינו של מי שנטהר מספק צרעת (החייב בהבאת אשם ולוג שמן לטהרתו), ר' שמעון אומר: למחרת שבעת ימי טהרתו, ביום השמיני, הריהו מביא את אשמו ואת ולוגו (לוג היין)

ועל אחד מהם יכול לגלח. וחסאת בהמה יכול להביא על תנאי. והיינו דקתני: כיצד הוא עושה? מביא עולה בתורה, ואם לאו — הרי זו נדבה. כיצד הוא עושה להחמיר עליו? מביא פיילי של חרס חדשה, ונותנין לתוכה רביעית מים חיים, ומביא שני ציפורי דרוז. פירוש: כדון נזיר טמא, דשמא טמא הוא, ותגלחת זו — של טומאה, ואינו מתחיל נזירות טהרה עד שיביא חסאתו של טומאה, שחסאתו מעכבתו מלמנות נזירות טהרה, אבל אשמו אינו מעכבו. ומשיגלח תגלחת טומאה, הוא אסור לגלח עד שימנה נזירות טהרה. ולהכי צריך להביא חסאת נזירות טומאה — למנות נזירות טהרה, ולגלח בסופה לטהרת צרעתו. ואשם ישהה עד תגלחת הטומאה שיעשה אחרי טהרתו בודאי מן הצרעת — שאותה תעלה לו ודאי לטומאת נזרו, כמו שמפרש בסוף הברייתא: דימי צרעתו אין עולין לו לימי נזרו. ותגלחת צרעתו אינה עולה לתגלחת נזרו, כדאמר בפרק "מי שאמר הריני נזיר מגלח" (נזיר י"ב, ב) ובפרק "שני נזירים" (שם ס"ט, ב). ומה שמביא חסאתו ביום תגלחתו — היינו כרבי עקיבא, דאמר במסכת נזיר (מד"ב): אם גילח בשמיני — מביא קרבנותיו בו ביום. והכי נמי הוי כגילח בשמיני, שהרי שיהה תגלחתו. ומתנה על חסאתו, ואומר: אם טמא אני — חסאת מחובתי, ועולה נדבה. פירוש: עולה שאמרנו למעלה. ואם טהור אני — עולה מחובתי, וחסאת העוף ספק. מגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו, כדרך שהמצורעים מגלחין. ומביא עולת בהמה, [ומתנה עליה כו', וסופר שלשים יום, ומביא עולת בהמה כו']. שהרי ספק נזירות טהרה הוא מונה. ואינו יכול לגלח תגלחת שניה לצרעתו, עד שיזרוק עליו אחד מן הדמים. ומביא עולה וחסאת ושלמים (ודאי עולת בהמה), וישהה עד סוף נזירות טהרה שאחר טהרת צרעתו, שעולה בודאי. ואומר: אם טמא אני. פירוש: אם טמא הייתי בתגלחת ראשונה — העולה ראשונה נדבה היתה, וזו תהיה חובה. וחסאת העוף שהבאתי בתגלחת ראשונה — מחובתי. ואם טהור אני — עולה ראשונה חובה, וזו נדבה. ותגלחת זו של עכשיו אינה כלום. וחסאת העוף — ספק. ומגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך מצורעים. ותגלחת זו היתה ראויה לעשות בסוף שבעת ימי ספירה תגלחתו ראשונה, אבל לא היה יכול — משום דגילוח ספק מצורע אינו דוחה איסור גילוח דנזיר.

**מסורת הש"ס**  
ה. מנחות ע"א (משנה).  
ילק"ש תורה תנ. תרנו.  
ו. זבחים ע"א. נדה ע"א.  
ירושלמי נזיר פ"ח ה"ב.  
תוספתא נזיר פ"ו א.

**גרסות**  
באות עשר בכת"מ: באות עשר עשר.  
בארבע עשרה מנחות בכת"מ: בארבע עשרה מנחות פרשתי דדילמא תשע עשרה חלות וריגעי ואוסופי עד לחלה אחת ותשעה ריקין וכ"ש אי סבר לה כר"מ דאמר שתיים עשרה איכא לספוקי בי"ב ויש בכת"י: פירו' דדילמא תשע חלות וחד ריקין אמר וגרועי ואוסופי עד לחלה אחת ותשע ריקין וכ"ש אי סבר לה כר"מ דאמר שתיים עשרה דאיכא לספוקי בשש עשרה.





מסורת הש"ס  
א. זבחים ע"א.

גרוסות

ליום ולילה יש בכתי"י:  
ונאכל ליום ולילה  
ובשמי"ק: ליום ולילה עד  
חצות.  
ואף על גב בכתי"י: פרשתי  
ואע"ג.

דקא מפריק מר בשחיטת  
קדשים אימור יש בכתי"י:  
קדשים תקוני גברא אימור.

לשון

שחיטת קדשים  
ביטוי זה הוא שמה של  
מסכת זבחים (הנפתחות  
בענייני שחיטת הקרבנות,  
"כל הזבחים שנובחו..."),  
ולהבדילה מהמסכת הנקראת  
"שחיטת חולין", היא מסכת  
חולין (שאף היא נפתחת  
בענייני שחיטה, "הכל  
שוחטין").

עמו, ואומר בדרך תנאי: אם קרבן זה של מצורע הוא – הרי זהו  
אשמו וזה הוא לוגו, כדינו. ואם לאו [א?], שאין הוא מצורע – איל  
אשם זה יהא של שלמי נדבה, שכן דרך הקרבנות שווה. וכיצד נוהגים  
באותו אשם של ספק? הריהו טעון (צריך) שחיטה בצפון העזרה, כדין  
האשם, ומתן (ונתינה) מדמו על  
בהונות המיטהר ועל אוזנו (יעוין  
ויקרא יד, יד), וסמיכה, ונסכים,  
ותנופת (הנפת) חזה ושוק כדין  
שלמים, ונאכל לזכרי כהונה למשך  
יום ולילה, כדין אשם (ולא לשני  
ימים, כדין השלמים).

ומעירים: ואף על גב דקא מפריק  
מר [ואף על פי שהיה החכם מתרין]  
שאלה זו במסכת שחיטת קדשים  
(מסכת זבחים ע"ב), בסוגיה בה  
נידונה השאלה האם מותר לדעת ר'  
שמעון להביא קדשים לבית הפסול, והביאו ראה  
מדברי ר' שמעון אלה שהרי הוא ממעט בזמן אכילתם של קדשים,  
שאם לא יאכלו הקרבנות בתוך יום ולילה (כזמן אכילת אשם), שוב  
לא יוכל לאוכלם (שמא קרבן אשם הוא, ונותר בשר הקרבן לאחר זמן  
אכילתו ונפסל בכך, ודינו לשריפה): אימור [אמור] מכאן שמה שאמר ר'  
שמעון שבספק מיייתי ומתני [מביא ומתנה] על קרבנו, אף לכתחילה –

עמו, ואומר: אם מצורע הוא – זהו אשמו וזה  
לוגו, ואם לאו – אשם זה יהא שלמי נדבה.  
ואתו אשם טעון שחיטה בצפון, ומתן בהונות  
וסמיכה, ונסכים ותנופת חזה ושוק, ונאכל לזכרי  
כהונה ליום ולילה.

ואף על גב דקא מפריק מר בשחיטת קדשים:  
אימור דאמר רבי שמעון מיייתי ומתני, לכתחילה –

רבי שמעון אומר: למחרת מביא אשמו  
ולוגו עמו בידו, כדין מצורע בשמיני  
שלו, והוא יום אחד וששים. ומתנה  
עליו, לפי שהוא ספק מצורע. וחטאת  
מצורע שמעכת טהרתו אינו יכול  
להביא מבהמה – שאין חטאת בהמה  
באה על הספק. לפיכך יביא חטאת

תוספות

העוף. ואם הוא עשיר – יכתוב נכסיו לאחר, ויהא עני, ויביא קרבן עני,  
דהיינו עוף. ורבי שמעון לטעמיה, דאמר במסכת ערכין (יז, ב): אפילו היה  
עשיר בשעה שהביא ציפוריו, או בשעת הבאת אשם, והעני – הכל הולך  
אחר החטאת. ואפילו לתנאי דפליגי עליה, איכא לאוקומה להא דהכא  
ולפרושי: יכתוב נכסיו לאחר מעיקרו. ומתנה על חטאת העוף, ואומר: אם  
טמא הוא, פירושו: אם מצורע הוא – הרי זו חובתו. ואם לאו – הרי זו  
ספיקו. ואוכל בקדשים מיד. אבל לשותת יין וליטמא למתים – אינו יכול,

שאין ימי נזרו עולין לו לימי צרעתו. כיצד יעשה? פירושו: לדברי בן זומא שאין מצריך לבקש אחד מן השוק לידור כנגדו בניזיר, כמו שמצריך רבי יהושע  
בפרק "שני נזירין" (נזיר ט, ב) – סופר שלשים ומביא עולת בהמה, ומגלח – פירושו: ספק תגלחת טומאה וספק תגלחת טהרה, דשמא מצורע היה ונזיר  
טמא, ולא עלו לו אחת מתגלחותיו לנזירותו רק מצרעתו, שאין ימי נזרו עולין מתוך ימי צרעתו. ולסוף שבעה אחר ימי טהרת צרעתו אינו יכול לגלח –  
דשמא נזיר טהור הוא. אבל הזאה לא בעי – שכבר היה ושנה. ואפילו לסוף שלשים אינו יכול לגלח, עד שיוזרק עליו אחד מן הדמים. ומביא חטאת העוף  
– משום ספק תגלחת טומאה. שאינו יכול להתחיל מנין נזירות טהרה, עד שיביא חטאתו, כדפרישתי. ומתנה עליו כתנאי שלמעלה בתגלחת ראשונה והוא  
הדין שיש להתנות שאם אינו נזיר עכשיו כלל שכלתה נזירותו מתגלחת שלמעלה העולה נדבה וחטאת העוף ספיקו אך התנא לא חש לפרש כל זה וסופר  
שלשים יום ומביא קרבנותיו שלמים ודאי ועולת בהמה ספק ומתנה עליה, ואומר: אם טמא הייתי בתגלחת שלישיית – העולה ראשונה נדבה, וזו חובה,  
וחטאת העוף מחובתי. ואם טהור אני – העולה ראשונה חובה, וזו נדבה, וחטאת העוף ספק. והוא הדין נמי דמתנה: אם כלתה נזירות מתגלחת שניה –  
שתייהן עולת נדבה, וחטאת העוף ספק. אך לא חשש לפרש כך. ושונה יין, ומיטמא למתים. תימה: למה לא הזכיר בקרבנות תגלחת רביעית, זו חטאת [בהמה],  
שהרי ודאי נזיר היה, ועדיין לא הביא חטאת הבהמה בשום פעם? ואם באנו לפרש רישא דברייתא: ספק נזיר וספק אינו נזיר כלל עכשיו (אבל נזיר ודאי  
היה), ולכך לא יביא חטאת בהמה, שהרי אינה באה על הספק – לא משתמע הכי. דאם כן, הוה ליה לפרושי בהדיא! ועוד, אם כן, בשלמים הוה ליה למייתי  
תנאי: או למיהוי עולת נדבה, או שלמי נזיר לענין [המורם מהם], דבהאי – חזה ושוק, ובהאי – זרוע בשילה. במה דברים אמורים? בזמן שנדר שלשים,  
אבל נדר שנים עשר חדש, אוכל בקדשים – לאחר שתי שנים, ושונה יין ומיטמא למתים – לאחר ארבעה שנים. באותו ענין ובאותה שיטה שאמרנו. מגלח  
לסוף שנה – באותה של סוף שלשים ובאותו תנאי, ולסוף שתי שנים – בשניה, ולבסוף שלש שנים – בשלישית, ולבסוף ארבעה שנים – ברביעית. טמא  
בספק ומוחלט בודאי, אוכל בקדשים – לאחר שמונה ימים. דתגלחת מצורע ודאי דוחה איסור גילוח דנזיר, ומיד כשיבא לפנינו – מגלח ראשונה, ובשביעי  
– תגלחת שניה, ובשמיני – מכניס ידיו לבהונות, ושונה יין ומיטמא למתים – לאחר שלשים ושבעה. כך כתוב בתוספתא. ונראה דגרסינן "ששים ושבעה"  
לפי שיטה שפירשנו. טמא בודאי ומוחלט בספק, אוכל בקדשים – לאחר שלשים ושבעה יום, ושונה ביין ומיטמא למתים – לאחר שבעים וארבעה יום.  
טמא בודאי ומוחלט בודאי, אוכל בקדשים – לאחר שמונה ימים, ושונה יין ומיטמא למתים – לאחר ארבעה וארבעים יום.

אשם זה יהא שלמי נדבה – ואם תאמר: והא אמרינן בפרק "איזהו מקומן" (זבחים מז, ב) דאשם מצורע, שני כהנים מקבלין את הדם, אחד ביד ואחד  
בכלי. ושלמים אמרינן דצריך שיקבל כל דמו של פר? ויש לומר: דתקוני גברא שאני, כדאמרין בפרק "התערובות" (זבחים ע"ב).

וסמיכה – למאן דאמר: אשם מצורע – לאו דאורייתא הוי באקפווי ידיו. ואף על גב דשלמים בעו סמיכה גמורה, ואשכחן בפסחים בפרק "האשה" (פ"ט, ב)  
גבי "חמשה שנתערבו עורות פסחיהן" דנמנעין מלעשות פסח שני מחמת סמיכה – משום תקוני גברא התירו. ולמאן דאמר דאורייתא – הזכיר  
בחנם סמיכה, וכן נסכים, דבין שלמים בין אשם מצורע טעונין סמיכה ונסכים. ומיהו נסכים מציינו למימר דנקט משום שאר אשמות דלא בעו נסכים.

ותנופת חזה ושוק – תימה: דלא תני תנופה מחיים דבעי אשם מצורע, כדתנן בפרק "כל המנחות באות מצה" (מנחות סא, א).  
ונאכל ליום ולילה – ובתודה, דאין נאכלת אלא ליום ולילה, אין יכול להתנות – משום דבעיא לחם, ובלחם אי אפשר לעשות תקנה, כדמוכח בפרק  
"התודה" (מנחות פ, א).

עיונים

אשם זה יהא שלמי נדבה שאלו התוס' כיצד ניתן לעשות כן, שהרי דרך קבלת הדם  
של אשם מצורע שונה מדרך קבלת הדם של שלמים. שכן דם שלמים, כשאר דמי  
הקרבנות צריך להתקבל כולו על ידי כהן אחד, ובכלי (זבחים כה, א). ואילו דם אשם  
מצורע צריך להתקבל על ידי שני כהנים, האחד בכלי (ומזה ממנו על המזבח), והאחר  
בידו (ונותן ממנו על תנוך אוזנו ועל בהונותיו של המצורע)! והשיבו, כי משום השיוקול  
של "תקוני גברא" (=תיקוני של האדם, המיטהר, שאינו יכול להיטהר אלא באופן זה)  
הותר הדבר.

ואתו אשם טעון... לא החכרו כאן אלא עבודות הקרבן שמשחיטה ואילך, אף כי  
נראה שיש צורך במקרה זה גם בהנפת הכבש בחיים, כדין אשם מצורע (לפי הרמב"ם  
– על ידי הכהן, ולפי התוספתא – על ידי הכהן והבעלים).

ומתן בהונות מכלל סדר טהרת המצורע ביום השמיני, שלאחר שגילח כל שער ראשו  
וטבל ביום השביעי, נותן הכהן מדם האשם על בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית.  
וכן נותן הכהן מלוג השמן (לאחר הזאת שבע פעמים) על בוהן ידו הימנית ועל בוהן  
רגלו הימנית, וכן נותן הכהן מן הדם ומן השמן על תנוך אוזנו הימנית.

וסמיכה יש הסבורים כי אשם מצורע אינו טעון סמיכה מן התורה (זבחים לג, ב), ועיון  
בתוס' שם ד"ה סמיכת אשם). ולשיטה זו לא הוצרכה הסמיכה כאן אלא משום הספק  
שמה כבש שלמים הוא. ומכל מקום משום שהמצורע טמא הוא, ואינו יכול להכניס את

גופו לעזרה ולסמוך כראוי בכל כוחו, הריהו רק נוגע בידו ("הקפת ידים", תוס' זבחים ע"ב,  
ד"ה סמיכה. וכן בתוס' בסוגייתנו "אקפווי ידיו") בקרבן, כדי לקיים בו דין סמיכה. ואף  
שהשלמים צריכים סמיכה גמורה, מכל מקום משום תיקוני גברא התירו שתיעשה  
הסמיכה באופן זה. והקשו אחרונים: והלא כיון שספק אם הקרבן הוא אשם או שלמים  
– יעשה סמיכה גמורה בכל כוחו שמה שלמים הוא הקרבן, ולא ייחשב הדבר כעושה  
עבודה בקדשים, שהרי לא עשה את הסמיכה לצרכו, אלא משום הספק שמה שלמים  
הוא קרבן זה (נתיבות הקודש).

אכן לשיטה הסבורה כי אשם מצורע טעון סמיכה מן התורה, בין שקרבן זה הוא אשם  
מצורע ובין שהוא שלמים הריהו טעון סמיכה, ולשיטה זו "בחנם הזכיר סמיכה" (תוס'  
לפנינו, וכן בזבחים שם).

ונסכים כתבו התוס' (לפנינו, וכן בזבחים שם) כי לא היה צריך ר' שמעון להשמיענו  
שמביא עם הקרבן נסכים, שהרי בין שהוא אשם מצורע ובין שהוא שלמים, הריהו טעון  
נסכים, ואכן "בחנם הזכיר". אכן הוסיפו בתוס' כי אפשר לומר שהחכרו משום שאר  
אשמות, שאין הם טעונים נסכים.

ותנופת חזה ושוק ואף שבמקרה זה, הכבש נאכל כולו על ידי הכהנים, כדין אשם  
(תוספתא נזיר פ"ו א), ולא רק החזה והשוק כבשלמים, מכל מקום עצם תנופת החזה  
השוק הריהו מצוה המיוחדת לקרבן שלמים.



מסורת הש"ס  
ב. מנחות נט,א. ס,א. סג,ב.  
עב,ב. תוי"כ ויקרא ב, ד.

גרסות

רבי שמעון דאמר בכת"מ:  
לר"ש דאמר.

משני עשרון ולוג אחד  
משני לוגין בכת"מ: משני  
עשרונות ולוג אחד משני  
לוגין פרשתי דהוה בעי חד  
עשרון וחד לוג וליפליגיה  
לחלות ורקיקין וקמצטרף  
מעשרון דחלות ומעשר ולוג  
ורקיקין.

אחלות דקא קמיצנא  
מרקיקין בכת"מ: אחלות  
דרקיקין.

אי מחצה רקיקין ומחצה  
חלות אמרי דקא קמיצנא  
מחלות ליהוי אמחצה חלות  
ומחצה רקיקין ודקא  
קמיצנא מרקיקין ליהוי  
אמחצה רקיקין ומחצה  
חלות בכת"מ: ואי מחצה  
חלות ומחצה מרקיקין לימא  
דקמיצנא מרקיקין ליהוי  
אמחצה רקיקין ומחצה  
חלות ודקמיצנא מחלות  
ליהוי אמחצה חלות ומחצה  
רקיקין.

הרי זה רק בענין הנועד לתקוני גברא [לתיקונו של האי"ש], וכגון בספק מצורע, שאין לו דרך אחרת להיטהר מצרעתו, אלא אם כן יביא קרבנו. אבל בעלמא [בכלל], בסתם ספק קרבנות, הרי דיעבד – אין [כ], מותר להביא ולהתנות על הקרבן. ואולם לעשות כן אף לכתחילה – לא אמר ר' שמעון. ואולם הני מילי [דברים אלה, שלכתחילה אין פותרים ספיקות בדרך התנאה] אמורים דווקא גבי [אצל] שלמים, וטעם הדבר – משום דקא [שבכך הוא] ממעט בזמן אכילתו, שצריכים הם עתה להיאכל בתוך יום ולילה בלבד (כדין אכילת אשם), ונמצא בכך דהוה להו [שנעשו להם] השלמים שלא נאכלו בתוך זמן זה קדשים המובאים לבית הפסול, לשריפה. אבל לענין ספק מנחות, שאין הוא יודע איזו מנחה פירש בנדרו – אפילו לכתחילה מותר להביא ולהתנות. ונמצא אפוא שדברי משנתנו הריהם אף כשיטת ר' שמעון זו, וכדברי אביי.

למעלה שנינו שאביי מעמיד את דברי משנתנו אף כשיטת ר' שמעון. ובענין זה אמר ליה [ל] רב פפא לאביי: כיצד ניתן להעמיד את משנתנו כשיטת ר' שמעון, והרי לדעת ר' שמעון שאמר שיכול להביא למנחת מאפה תנור מחצה חלות ומחצה רקיקין – יביא, אם כן במקרה זה שבמשנתנו צריך הוא להביא עשר חלות ועשרה רקיקים ולהתנות עליהם, שחלק מהם יעלה לחובתו, והשאר יהיה לנדבה. וכן הריהו מביא שני לוגים שמן, לוג אחד לכל מנחה. ואולם כל עשרון סולת ולוג השמן שאתו התקדשו למנחה בכלי בפני עצמו (שזה התקדש לחלות, וזה התקדש לרקיקים). ונמצא כי הא קא מייתי [הרי הוא מביא] במקום מנחה אחת הבאה מעשרון אחד, מנחה אחת הבאה משני עשרון. ובדומה לכך, נמצא שבמקום להביא מנחה אחת הבאה מלוג אחד שמן, הריהו מביא מנחה אחת הבאה משני לוגין! ענה לו אביי לרב פפא: זו אינה שאלה, שכן כבר שמעינן ליה [שמענו אותך] את ר' שמעון שאמר שאם הביא במנחה כשיעור עשרון אחד סולת, אף שבא משני עשרונות, וכמו כן אם נתן במנחה כשיעור לוג אחד של שמן, ולדעת אביי מיקמץ היכי קמץ [למנוח א"ת הוא קומץ] מנחה זו שמצורפות בה שתי מנחות לאחת, מהו לשון תנאו [לשיטת ר' שמעון]? ומשיבים: דמתני ואמר [שמנתנו ואומר] כך: אי [אם] מאפה תנור של חלות לחודייהו [בלבד] פירשתי בנדר, וכן אם מאפה תנור של רקיקין לחודייהו [בלבד] הוא זה שאמרי [אמרת] בנדר, הרי זה דקא קמיצנא [שאני קומץ] מחלות – ליהוי [שיהיה] קומצם של הרקיקין. ואי [אם] מחצה רקיקין ומחצה חלות אמרי [אמרת] בנדר, הרי זה דקא קמיצנא [שאני קומץ] מהחלות – ליהוי [שיהיה] על מחצה חלות ומחצה רקיקין, ודקא קמיצנא [וזה שאני קומץ] מרקיקין – ליהו [שיהיה] גם הוא על מחצה רקיקין ומחצה חלות. ושואלים על הצעה זו: והא [והרי] על המנחה שיש בה מן החלות ומן הרקיקים, אינו יכול לקמץ מחלות בלבד אלא בעי מיקמץ [צריך לקמץ] חד קומץ [קומץ אחד] מחלות

אימר דאמר רבי שמעון, מייתי ומתני לכתחילה לתקוני גברא – כגון האי, דנלאו הכי אסור למיכל נקדשים, דשמא מזורע הוא. אבל בעלמא – כגון התם צנחנים, דמיירי נאשס שנתערב צנחנים, דקאמר רבי שמעון התם: כולן יאכלו כחומר שבהן, שיהו כולן נאכלין ליום ולילה כאשם, וכולן טעונים סמיכה ונסכים, דיעבד – אין, לכתחילה – לא. דקא ממעט באכילתן – דשמא שלמים הן, וזמן אכילתן שני ימים ולילה אחד. וכיון דאשס אינו נאכל ליום ולילה, והנותר שורף – נמצא מביא קדשים לבית הפסול שלא כדיון. אבל מנחות הללו, זמן אכילתן שנה – אפילו לכתחילה נמי. ולרבי שמעון דאמר מחצה חלות כו' – ומוקמא מתניתין אליה, וכגון דמייתי ומתני: שניטרכו חלות מעשרון זה לפי מה שנדר, ורקיקין מעשרון זה לפי מה שנדר. הא קא מייתי – השמא עשרון, מזה קלת ומזה קלת, וקא מערב שתי מנחות צדדי הדדי. ואיכו לא נדר אלא חדא מנחה, לאיחוי חד עשרון וחד לוג, ומיפליגיה לחלות ורקיקים. שמעינן ליה לרבי שמעון – דאמר: המביא מנחה והביא שני עשרונים ושני לוגין, ואמר "חזיו של זה וחזיו של זה – לחובתו, והשאר – נדבה" – יא. ולא איתפריש לן היכא, ומיקמץ היכי קמץ – לאותה מנחה, שהוא מלטרף שתי מנחות למנחה אחת. והא בעי מיקמץ כו' – דאי חדא מנחה של חלות ורקיקין אמר – הו צעי איתוי חלות ורקיקין ולפוחתן צכלי אחד, ולקמץ משניהם קומץ אחד.

לְתַקוּנֵי גְבֵרָא. אָבֵל בְּעֵלְמָא דִּיעֵבֵד – אֵין, לְכַתְחִילָהּ – לָא. – הֲנֵי מִילֵי גְבִי שְׁלָמִים, דְּקָא מְמַעַט בְּאֲכִילָתָן, דְּהוּוּ לְהוּ קַדְשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל. אָבֵל מְנַחֹת – אֲפִילוּ לְכַתְחִילָהּ. אֲמַר לִיה רַב פַּפָּא לְאַבְי: רַבִּי שְׁמַעוֹן דְּאָמַר, מְחֻצָּה חֲלוֹת וּמְחֻצָּה רְקִיקִין יְבִיא, הָא קָא מִיִּיתֵי עֶשְׂרוֹן אֶחָד מְשֻׁנֵי עֶשְׂרוֹן, וְלוֹג אֶחָד מְשֻׁנֵי לוֹגִין! – שְׁמַעֲיִנן לִיה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּאָמַר: אִם הֲבִיא עֶשְׂרוֹן אֶחָד מְשֻׁנֵי עֶשְׂרוֹנוֹת וְלוֹג אֶחָד מְשֻׁנֵי לוֹגִין – יֵצֵא. – וּמִיִּקְמֵץ הֵיכִי קִמֵּץ? – דְּמַתְנֵי וְאָמַר: אֵי חֲלוֹת לְחֻדְיֵיהוּ וּרְקִיקִין לְחֻדְיֵיהוּ אָמְרִי, דְּקָא קְמִיצְנָא מְחֲלוֹת – לִיהוּי אַחֲלוֹת, דְּקָא קְמִיצְנָא מְרְקִיקִין – לִיהוּי אַרְקִיקִין. אֵי מְחֻצָּה רְקִיקִין וּמְחֻצָּה חֲלוֹת אָמְרִי, דְּקָא קְמִיצְנָא מְחֲלוֹת – לִיהוּי אֲמְחֻצָּה חֲלוֹת וּמְחֻצָּה רְקִיקִין, וְדָקָא קְמִיצְנָא מְרְקִיקִין – לִיהוּי אֲמְחֻצָּה רְקִיקִין וּמְחֻצָּה חֲלוֹת. – וְהָא בְּעֵי מִיִּקְמֵץ חַד קוּמֵץ מְחֲלוֹת חֲלוֹת וּרְקִיקִין וּלְפוּחְתָן צְכָלִי אֶחָד, וּלְקוּמֵץ מְשֵׁנִים קוּמֵץ אֶחָד.

תוספות

שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר אם הביא עשרון אחד משני עשרונות ולוג אחד משני לוגין יצא – פירש בקונטרס: לא איתפריש. וש לדקדק: מדקסבר מדת יבש לא נתקדשה, דמכשר שתי הלחם ולחם הפנים אבית פאגי, שמעת מינה דלא חייש בעשרון משתי עשרונות. ומיהו לוג אחד משני לוגין לא שמעינן מינה – דכולהו מודו במדת הלח דנתקדשה.

אף שבא השמן משני לוגין – יצא בכך ידי חובתו. ושבים ושואלים: ולדעת אביי מיקמץ היכי קמץ [למנוח א"ת הוא קומץ] מנחה זו שמצורפות בה שתי מנחות לאחת, מהו לשון תנאו [לשיטת ר' שמעון]? ומשיבים: דמתני ואמר [שמנתנו ואומר] כך: אי [אם] מאפה תנור של חלות לחודייהו [בלבד] פירשתי בנדר, וכן אם מאפה תנור של רקיקין לחודייהו [בלבד] הוא זה שאמרי [אמרת] בנדר, הרי זה דקא קמיצנא [שאני קומץ] מחלות – ליהוי [שיהיה] קומצם של הרקיקין. ואי [אם] מחצה רקיקין ומחצה חלות אמרי [אמרת] בנדר, הרי זה דקא קמיצנא [שאני קומץ] מהחלות – ליהוי [שיהיה] על מחצה חלות ומחצה רקיקין, ודקא קמיצנא [וזה שאני קומץ] מרקיקין – ליהו [שיהיה] גם הוא על מחצה רקיקין ומחצה חלות. ושואלים על הצעה זו: והא [והרי] על המנחה שיש בה מן החלות ומן הרקיקים, אינו יכול לקמץ מחלות בלבד אלא בעי מיקמץ [צריך לקמץ] חד קומץ [קומץ אחד] מחלות

עיונים

הא קא מייתי עשרון אחד משני עשרון ולוג אחד משני לוגין לא הוסיבר בגמרא מהדי הבעיה שבהבאת עשרון אחד משני עשרונים. ורשי פירש כי מאחר שכל העשרון והלוג שעמו התקדש למנחה בפני עצמה, כאשר הוא נוטל לצורכה של מנחה אחת מזה ומזה – יש בדבר משום עירוב שתי מנחות, ואילו הוא לא נדר אלא מנחה אחת (להביא עשרון אחד ולוג אחד), ואותה מנחה נחצית לחלות ולרקיקים. ותשובת הגמרא כי שיטת ר' שמעון היא שאפשר להביא עשרון אחד משני עשרונים. ואחרונים הטעמו כי תלוי הדבר במחלוקת אם קביעות כלי קובעת את המנחה לעצמה. שאם קובעת – מאחר שנקבעו עשרון ולוג זה להקרבה למנחה זו שוב אין לשנותם למנחה אחרת, ואין ליטול עשרון אחד משני עשרונים. ואולם אם אין הכלי קובע – מותר לעשות כן (נתיבות הקודש). שמעינן ליה לר' שמעון דאמר אם הביא עשרון אחד... יצא נחלקו ראשונים בשאלה היכן שמענו את שיטתו זו של ר' שמעון. יש שכתב שאף שלחכמים ידוע היה היכן נאמרה דעתו זו של ר' שמעון, אך לנו לא התפרש הדבר (רשי"י). יש שכתב שמקור שיטתו זו של ר' שמעון הוא בדבריו בברייתא, ואולם לא ציין איזו ברייתא היא (רבינו גרשום). ויש שהציעו שניתן ללמוד שזו שיטתו של ר' שמעון, מתוך דבריו בענין אחר, שכן שנינו שלדעתו מידת היבש לא התקדשה, ולכן הריהו מכשיר את כל עשייתם של שתי הלחם ולחם הפנים אף כשנעשו מחוץ לעזרה (לעיל צה,ב). ומתוך כך נלמד שלדעתו אין לחשוש לעשרון אחד משני עשרונים, שהרי עדיין לא

התקדשו אותם שני עשרונים (תוס'). אכן העירו כי מכאן ניתן ללמוד רק את שיטתו לענין עשרון אחד משני עשרונים, ואולם לא לענין לוג אחד משני לוגין, שהרי הכל מודים במידת הלח שהיא מקדשת. ואחרונים הציעו מקור לשיטתו זו של ר' שמעון מן התוספתא (א"ש). אם הביא עשרון אחד משני עשרונות... יצא כתבו אחרונים שאף שמשמעות הלשון "יצא" אינו אלא בדיעבד, שכבר נעשה מעשה ולא לכתחילה, ואולם לשיטת ר' שמעון אף לכתחילה רשאי לעשות כך (ספר ישר וטוב). דמתני ואמר אי חלות לחודייהו ורקיקין לחודייהו אמרי דקא קמיצנא... כתבו אחרונים כי באופן זה של התנאה, יש לדקדק ביותר במידות החלות והרקיקים, שתיינה כולן שוות, כדי שתהא אפשרות להשלמת העשרון על ידי כל חלה או ריק המצטרף (כמובא לעיל ע"ב). אכן תהו על כך, מאחר וחלוקת החלות נעשית ביד (לעיל פ"ב), כיצד ניתן שלא בשקילה להגיע לדיוק מושלם. וגם אין לומר שמדובר ששקלם בביתו והכניסן למקדש כשהן כבר חלוקות – שהרי הלכה היא שמצוה למדוד בעשרון של קודש (לעיל נ"ב). והסבירו כי נעשה הדבר בדרך התנאה, שמתנה שלא יצטרף מכל חלה ומכל ריק אלא כפי מה שחסר להשלמת העשרון, והשאר יהא שייך למנחת הנדבה של שאר החלות והרקיקים. ואף שנמצאות שתי מנחות משותפות בחלה אחת – אין זה מעכב, ואינו נחשב כמוסיף על החלות – שהרי מן הסתם אין במותר כדי כוית, ומעתה הרי זה כפירורים שנפרסו מן החלה או מן הרקיק (יוס"ד ע"פ ח"י"ב).